

گزارش پژوهشی :

بررسی وضعیت محصولات اساسی غذایی در ایران

اندیشه اقتصاد مقاومتی

گروه کشاورزی

اسفندماه ۱۳۹۸

رهبر معظم انقلاب: علاج برون رفت از مشکلات کشور «اقتصاد مقاومتی» است.

معرفی اندیشکده اقتصاد مقاومتی

اندیشکده اقتصاد مقاومتی یک کانون تفکر با مأموریت «تصمیم سازی برای حل مسائل اقتصاد کشور در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی» است که در سال ۱۳۹۵ فعالیت رسمی خود را آغاز نمود.

شناسایی شبکه مسائل در هر حوزه موضوعی، طراحی راهکار برای حل مسائل احصاء شده و هم‌اندیشی جهت ارزیابی و تدقیق آن، بررسی تجربیات جهانی، طرح مباحث در فضای نخبگانی و رسانه‌ای و پیگیری راهکارهای ارائه شده از دستگاه‌ها و مسئولین مرتبط به منظور اتخاذ تصمیمات لازم، از جمله فعالیت‌هایی است که در اندیشکده انجام می‌شود.

علاقه‌مندان می‌توانند از طریق سایت Mett.ir با اندیشکده اقتصاد مقاومتی در ارتباط باشند و نظرات، انتقادات و پیشنهادهای خود را در خصوص این گزارش و همچنین سایر فعالیت‌های اندیشکده، مطرح کنند.

بررسی وضعیت محصولات اساسی غذایی در ایران

کشاورزی	گروه موضوعی:
پژوهشی	نوع گزارش:
۱۳۹۸/۱۲۶۰۹	شناسه:
۱۳۹۸/۱۲/۲۴	تاریخ انتشار:
مهدی سروی	تهیه و تدوین:
محمد امینی رعیا	مدیر مطالعه:
میرهادی رهگشای	ناظر علمی:

خلاصه مدیریتی

تأمین امنیت غذایی یکی از چالش‌های اصلی تمامی کشورهای جهان است. طبق تعریف نهادهای بین‌المللی نظیر فائو، امنیت غذایی هنگامی وجود دارد که همه مردم در تمامی ایام به غذاهای کافی، سالم و مغذی دسترسی فیزیکی و اقتصادی داشته باشند و غذای در دسترس نیازهای یک رژیم تغذیه‌ای سازگار با ترجیحات آنان را برای یک زندگی فعال سالم فراهم سازد.

بررسی شرایط تأمین امنیت غذایی در ایران نشان می‌دهد که کشور ما در تأمین بسیاری از اقلام اساسی مورد نیاز چالش جدی ندارد اما وجود برخی موانع و عدم برنامه‌ریزی مناسب در تأمین محصولات باعث ایجاد مشکلاتی در افزایش ضریب امنیت غذایی می‌شود.

در این گزارش بررسی‌ها نشان داد ایران توانایی خودکفایی در تولید بسیاری از محصولات اساسی کشاورزی که تأمین‌کننده اصلی نیازهای غذایی کشور هستند را دارد. اما به دلیل عدم برنامه‌ریزی مناسب در تولید باعث ایجاد وابستگی در واردات این محصولات شده است.

از طرفی دیگر بررسی فرایند واردات این محصولات اساسی به کشور نیز نشان می‌دهد، عمده واردات کشور از طریق کشورهای واسطه اروپایی انجام می‌شود. مسئله‌ای که علی‌الخصوص در شرایط تحریم، کشور را با چالش‌های عدیده‌ای نظیر افزایش هزینه‌های واردات و امکان عدم تأمین محصول توسط این کشورها مواجه می‌سازد.

به همین منظور نیاز است برای کاهش مشکلات تأمین محصولات اساسی کشاورزی برنامه‌ریزی مناسبی در جهت افزایش تولید محصولات کشاورزی متناسب با اقلیم وجود داشته باشد. همچنین به منظور واردات محصولات کشاورزی نیز برنامه‌ریزی منسجمی باید وجود داشته باشد که تأمین این محصولات از طریق مبادی متنوع و به صورت مستقیم از مبدا اصلی صادرکننده انجام گیرد.

فهرست مطالب

فصل ۱. مفاهیم امنیت غذایی.....	۶
۱-۱- غذای کافی.....	۶
۲-۱- دسترسی به غذا.....	۷
۳-۱- امنیت.....	۷
فصل ۲. محصولات اساسی غذایی و کشاورزی.....	۹
۱-۲- محصولات اساسی منتخب.....	۱۱
فصل ۳. بررسی وضعیت محصولات غذایی منتخب.....	۱۴
۱-۳- ذرت.....	۱۴
۲-۳- گندم.....	۱۸
۳-۳- برنج.....	۲۲
۴-۳- کنجاله سویا.....	۲۶
۵-۳- شکرخام.....	۲۹
۶-۳- روغن سویا.....	۳۳
۷-۳- دانه سویا.....	۳۶
۸-۳- گوشت گاو.....	۳۹
۹-۳- جو.....	۴۲
۱۰-۳- روغن آفتابگردان.....	۴۶
منابع.....	۴۹

فهرست جداول

جدول ۱. محصولات اساسی کشاورزی به تفکیک درشت مغذی های مورد نیاز بدن.....	۱۱
جدول ۲. میانگین میزان واردات محصولات اساسی کشاورزی منتخب در طول ۶ سال ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۸، بر اساس آمار گمرک ایران و گمرک کشورهای صادرکننده.....	۱۲
جدول ۳. بررسی وضعیت تولید، واردات و میزان وابستگی کشور در محصولات اساسی منتخب در میانگین ۶ سال اخیر ۲۰۱۳ الی ۲۰۱۸ بر اساس آمار گمرک و وزارت جهاد کشاورزی.....	۱۳
جدول ۴. میانگین تولید و واردات ذرت دانه و علوفه ای در ۶ سال ۲۰۱۳ الی ۲۰۱۸ (واحد: هکتار، تن، دلار).....	۱۴
جدول ۵. میانگین تولید و واردات گندم در ۶ سال ۲۰۱۳ الی ۲۰۱۸.....	۱۸
جدول ۶. میانگین تولید، سطح زیرکشت و واردات برنج در ۶ سال ۲۰۱۳ الی ۲۰۱۸.....	۲۲
جدول ۷. میانگین تولید و واردات کنجاله سویا در ۶ سال ۲۰۱۳ الی ۲۰۱۸.....	۲۶
جدول ۸. میانگین تولید، سطح زیرکشت و واردات شکر خام در ۶ سال ۲۰۱۳ الی ۲۰۱۸.....	۲۹
جدول ۹. میانگین تولید و واردات روغن سویا در ۶ سال ۲۰۱۳ الی ۲۰۱۸.....	۳۳
جدول ۱۰. میانگین تولید، سطح زیرکشت و واردات دانه سویا در ۶ سال ۲۰۱۳ الی ۲۰۱۸.....	۳۶
جدول ۱۱. میانگین تولید و واردات گوشت گاو در ۶ سال ۲۰۱۳ الی ۲۰۱۸.....	۳۹

- جدول ۱۲. میانگین تولید و واردات جو در ۶ سال ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۸ ۴۲
- جدول ۱۳. میزان تولید و واردات میانگین روغن دانه آفتابگردان در ۶ سال ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۸ ۴۶

فهرست نمودار

- نمودار ۱. میانگین سطح زیر کشت و میزان تولید ذرت دانه ۱۵
- نمودار ۲. نمودار ۲. میانگین سطح زیر کشت و میزان تولید ذرت دانه ۱۵
- نمودار ۳. میانگین سهم مبادی وارداتی ذرت در ۶ سال ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۸ ۱۶
- نمودار ۴. میانگین سهم مبادی وارداتی ذرت در ۶ سال ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۸ ۱۶
- نمودار ۵. میانگین صادرات بزرگترین صادرکنندگان ذرت جهان ۱۷
- نمودار ۶. میانگین سطح زیر کشت در ۶ سال ۱۳۹۲ الی ۱۳۹۸ ۱۹
- نمودار ۷. میانگین میزان تولید گندم در ۶ سال ۱۳۹۲ الی ۱۳۹۸ ۱۹
- نمودار ۸. میانگین سهم مبادی وارداتی گندم در ۶ سال ۲۰۱۳ الی ۲۰
- نمودار ۹. میانگین سهم مبادی وارداتی گندم در ۶ سال ۲۰۱۳ الی ۲۰۱۸ ۲۰
- نمودار ۱۰. میانگین صادرات بزرگترین صادرکنندگان گندم جهان در ۶ سال ۲۰۱۳ الی ۲۰۱۸ ۲۱
- نمودار ۱۱. میانگین میزان تولید برنج در ۶ سال ۱۳۹۲ الی ۱۳۹۸ ۲۳
- نمودار ۱۲. میانگین سطح زیر کشت در ۶ سال ۱۳۹۲ الی ۱۳۹۸ ۲۳
- نمودار ۱۳. میانگین سهم مبادی وارداتی برنج در ۶ سال ۲۰۱۳ الی ۲۴
- نمودار ۱۴. میانگین سهم مبادی وارداتی برنج در ۶ سال ۲۰۱۳ الی ۲۰۱۸ ۲۴
- نمودار ۱۵. میانگین صادرات بزرگترین صادرکنندگان برنج جهان در ۶ سال ۲۰۱۳ الی ۲۰۱۸ ۲۵
- نمودار ۱۶. میانگین سهم مبادی وارداتی کنجاله سویا در ۶ سال ۲۰۱۳ الی ۲۰۱۸ بر اساس آمار گمرک کشورهای صادرکننده ۲۷
- نمودار ۱۷. میانگین سهم مبادی وارداتی کنجاله سویا در ۵۶ سال ۲۰۱۳ الی ۲۰۱۸ بر اساس آمار گمرک ایران ۲۷
- نمودار ۱۸. میانگین صادرات بزرگترین صادرکنندگان کنجاله سویا جهان در ۶ سال ۲۰۱۳ الی ۲۰۱۸ ۲۸
- نمودار ۱۹. میانگین تولید شکرخام در ۶ سال ۱۳۹۲ الی ۱۳۹۸ بر اساس آمار وزارت جهاد کشاورزی ۳۰
- نمودار ۲۰. میانگین سطح زیر کشت شکر خام در ۶ سال ۱۳۹۲ الی ۱۳۹۸ بر اساس آمار وزارت جهاد کشاورزی ۳۰
- نمودار ۲۱. میانگین سهم مبادی وارداتی شکر خام در ۶ سال ۳۲ الی ۲۰۱۸ بر اساس آمار گمرک کشورهای صادرکننده ۳۱
- نمودار ۲۲. میانگین سهم مبادی وارداتی شکر خام در ۶ سال ۲۰۱۳ الی ۲۰۱۸ بر اساس آمار گمرک ایران ۳۱
- نمودار ۲۳. میانگین صادرات بزرگترین صادرکنندگان شکر خام جهان در ۶ سال ۲۰۱۳ الی ۲۰۱۸ ۳۲
- نمودار ۲۴. میانگین سهم مبادی وارداتی روغن سویا در ۶ سال ۲۰۱۳ الی ۲۰۱۸ بر اساس آمار گمرک ایران ۳۴
- نمودار ۲۵. میانگین سهم مبادی وارداتی روغن سویا در ۶ سال ۲۰۱۳ الی ۲۰۱۸ بر اساس آمار گمرک ایران ۳۴
- نمودار ۲۶. میانگین صادرات بزرگترین صادرکنندگان روغن سویا جهان در ۶ سال ۲۰۱۳ الی ۲۰۱۸ ۳۵
- نمودار ۲۷. میانگین سهم مبادی وارداتی دانه سویا در ۶ سال ۲۰۱۳ الی ۲۰۱۸ بر اساس آمار گمرک کشورهای صادرکننده ۳۷
- نمودار ۲۸. میانگین سهم مبادی وارداتی دانه سویا در ۵ سال ۲۰۱۲ الی ۲۰۱۶ بر اساس آمار گمرک ایران ۳۷
- نمودار ۲۹. میانگین صادرات بزرگترین صادرکنندگان دانه سویا جهان در ۶ سال ۲۰۱۳ الی ۲۰۱۸ ۳۸
- نمودار ۳۰. میانگین سهم مبادی وارداتی گوشت گاو در ۶ سال ۲۰۱۳ الی ۲۰۱۸ بر اساس آمار گمرک کشورهای صادرکننده ۴۰
- نمودار ۳۱. میانگین سهم مبادی وارداتی گوشت گاو در ۶ سال ۲۰۱۳ الی ۲۰۱۸ بر اساس آمار گمرک ایران ۴۰

- نمودار ۳۲. میانگین صادرات بزرگترین صادرکنندگان گوشت گاو منجمد جهان در ۶ سال ۲۰۱۳ الی ۲۰۱۸..... ۴۱
- نمودار ۳۳. میانگین تولید جو در ۶ سال ۱۳۹۲ الی ۱۳۹۸ بر اساس آمار وزارت جهاد کشاورزی..... ۴۳
- نمودار ۳۴. میانگین سطح زیر کشت جو در ۶ سال ۱۳۹۲ الی ۱۳۹۸ بر اساس آمار وزارت جهاد کشاورزی..... ۴۳
- نمودار ۳۵. میانگین سهم مبادی وارداتی جو در ۶ سال ۲۰۱۳ الی ۲۰۱۸ بر اساس آمار گمرک کشورهای صادرکننده..... ۴۴
- نمودار ۳۶. میانگین سهم مبادی وارداتی جو در ۶ سال ۲۰۱۳ الی ۲۰۱۸ بر اساس آمار گمرک ایران..... ۴۴
- نمودار ۳۷. میانگین صادرات بزرگترین صادرکنندگان جو جهان در ۶ سال ۲۰۱۳ الی ۲۰۱۸..... ۴۵
- نمودار ۳۸. میانگین سهم مبادی وارداتی روغن دانه آفتابگردان..... ۴۷
- نمودار ۳۹. میانگین سهم مبادی وارداتی روغن دانه آفتابگردان..... ۴۷
- نمودار ۴۰. میانگین صادرات بزرگترین صادرکنندگان روغن دانه..... ۴۸